

A TESTNEVELÉSI KIKÉPZÉS RENDSZERE ES A TELJESÍTMÉNY-
STRUKTÚRA KAPCSOLATA

A repülőtechnika fejlődésének eredményeképpen a pilóták fiziológiai, pszichofiziológiai és fizikai megterhelése egyre nagyobb. Egyre bonyolultabb a korszerű repülőtechnikát kiszolgáló, üzemeltetni. Ennek következményeképpen előtérbe kerül az emberi tényező. A pilóta-repülőgép rendszer gregre pontjává az ember válik. A repülésesemények 50-60 %-át a pilóta hibás tevékenysége, cselekvéssorozata okozza.

A terhelések növekedésének megfelelően, nő a követelmény a pilóták fizikai felkészítésével, a felkészítés rendszerével szemben.

Mi legyen a rendszerrel szemben támasztott követelmény alapja? Milyen úton fejlesszük tovább?

Egyik megközelítésben az alap lehet maga az érvényben lévő rendszer, a maga pedagógiai gyakorlatának, alapgonólatának további tudományos igényű elemzése, alátámasztása, a rendszer egészében, vagy elemeiben külön-külön.

Az elmúlt időszakban példa erre a testnevelési foglalkozások hatékonyságának fokozása (csoportos) komplex keretek között, a kollektív katonai hatpróbbával, vagy a reggeli torna tartalmának változtatásai.

A másik megközelítésben a képzés végtérképének a modellje kell, hogy meghatározza a rendszert. Ez tűnik jelenleg a progresszívebb változatnak, hiszen a jövő minőségi tiszt-ideálja már kialakult és ez alapján kidolgozható a testnevelés képzési rendszere. E megközelítés megoldási a

gyakorlatot, a jelenlegi valóságot, de jobban megfelel a tudomány átalakító funkciójának.

A cél tehát olyan, fizikailag is jól felkészült tisztek nevelése, akik szolgálati tevékenységükben magasabb szintű teljesítményre képesek.

Ahhoz, hogy hatékony testnevelési kiképzési rendszer legyen kidolgozható, fel kell tárni a tevékenység jellegét, összetevőit, szerkezetét.

Ennek meghatározásánál abból célszerű kiindulni, hogy minden tevékenység felfogható teljesítményként. Ez egzaktan a pilóták esetében még nincs meghatározva, azonban bizonyos összetevők már különböző módszerekkel mérhetőek. Így a teljesítmény-összetevők közül az alkati, az élettani jellemzők objektív mérési eljárásokkal regisztrálhatóak. A teljesítmény szempontjából lényeges motorikus összetevők - azaz a kondicionális képességek - is viszonylag pontosan mérhetőek, bár ezek összefüggései még nem teljesen feltártak. A kondicionális képességek szintjéből következtethetünk a teljesítmény előfeltételére, az edzettségre, azaz a szervezet terheléssel kiváltott adaptációs képességére.

A kondicionális képességek mérésére két lehetőség közül lehet választani:

- a kondicionális képesség bázisát adó szerv, illetve szervrendszer működési színvonala;
- a kondicionális képességek motorikus megnyilvánulása.

A teljesítmény negyedik pszichikai összetevője különböző jellemzők alapján mérhető. Így mód van a pszichés tevékenység és személyiség vizsgálatára.

A teljesítmény tehát egy komplex állapot, amely a testnevelés területén a teljesítményt befolyásoló tulajdonságok és kondicionális képességek funkcionális szintje alapján közzelíthető meg.

A teljesítmény mögött meghúzódó edzettség meghatározásánál igen fontos az általános és speciális edzettség helyes arányának megteremtése.

Eddigi ismereteink szerint az általános állapot optimális szintjének elérése, illetve ennek további fejlesztése nem javítja a speciális edzettséget. A speciális edzettség bizonyos képességek magasabb szintjét, vagyis a teljesítményt meghatározóknál maximumot, a többiekéé viszont csak optimálisat tételez fel. Ez azért lényeges, mert a testnevelési rendszer mozgásanyagából ki kell szűrni azokat, amelyek a teljesítményben nem, vagy csak kevésbé realizálódnak. Az alapképességeket csak a szükséges szintig célszerű fejleszteni, a teljesítményt meghatározó képességeknél viszont törekedni kell a maximum elérésére.

A korszerű értelmezés szerint, tehát az edzettségi állapotot nemcsak az egyes komponensek színvonala határozza meg, hanem összetevők közötti viszony, azaz a tulajdonságok struktúrája. Az állapotváltozás mögött tehát struktúra változást is fel kell tételezni.

A testnevelési kiképzés rendszerét a teljesítményelvárás kell, hogy meghatározza. Ennek előfeltétele a teljesítmény struktúrájának feltárása, valamint pontos mérése.

A teljesítményelvárás jellemzőinek kell megvalósulnia a rendszer elemeiben és a kiválasztásban is. A rendszer elemét úgy szükséges a cél elérésének érdekében állítani, hogy a várható teljesítmény szempontjából az állapotváltozás pozitív legyen.